

БІГНЯК О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

В Україні останні роки корпоративні конфлікти та корпоративні спори стали центром уваги судової практики та правників-теоретиків. Недосконалість правового регулювання корпоративних відносин, відсутність активного реформування корпоративного законодавства, ефективної доктрини корпоративного права та низька якість локальних актів господарських товариства стає підґрунтям для недружного поглинання, свавілля чиновників та прийняття незаконних судових рішень. Окрім цього прийняття Закону України «Про судовий збір» та збільшення судового збору стало підґрунтям для зменшення справ у господарських судах, що виникають з приводу порушень корпоративних прав.

Однак, проблема захисту корпоративних прав та зокрема способів захисту залишається актуальною дивлячись на різну правову природу «права на частку» та «права з частки» (корпоративні права), неможливістю ототожнення «вкладу» та «частки», проблемними питаннями пов'язаним з правом спільної власності подружжя на частку в статутному капіталі товариства.

У статтях 16 ЦК України та 20 ГК України визначені способи захисту корпоративних прав особи, які вона набуває у разі дії, а саме внесення вкладу до статутного капіталу товариства. З моменту внесення вкладу, права на вклад трансформуються у корпоративні права учасника товариства, які обумовлюються його часткою у статному капіталі товариства та потребують охорони, а в разі порушень та посягань відповідного захисту. У контексті цього питання варто зазначити, що незважаючи на невичерпний характер способів захисту не всі із них використовуються при захисті корпоративних прав. При цьому, інші способи захисту знаходять своє закріплення в низці інших законодавчих актів. Наприклад, в Законі України «Про акціонерні товариства» у ст. 50 передбачена можливість судового оскарження рішення загальних зборів, у разі, якщо рішення або порядок його прийняття порушують законодавства, установчі документа та права та охоронювальні законом інтереси акціонера.

При захисті корпоративних прав, які включають в себе майнові та немайнові права зміст кожного способу захисту, порядок його застосування конкретизується в нормах як загальної частини

цивільного законодавства (в нормах що відносяться до інституту власності, зобов'язального права), так і в нормах господарського законодавства (державна реєстрації господарського товариства, змін до установчих документів).

Отже, у такому випадку мова йде виключно про способи захисту корпоративних прав, які є складовою корпоративних правовідносин, які мають свою специфіку у порівнянні з загальноцивільністичними відносинами, це: визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів (учасників), товариств, органів управління; визнання недійсним статуту; внесення змін в установчі документи; внесення змін до системи реєстру; надання інформації щодо діяльності товариства; стягнення дивідендів; стягнення вартості частини майна товариства, пропорційно частці учасника в статутному фонді товариства; зобов'язання товариства до державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства; визначення порядку і способу обчислення вартості частини майна товариства та частини прибутку, яку має право отримати учасник при виході (виключенні) з ТОВ (ТДВ); визначення порядку і строків виплати частини майна товариства та частини прибутку, яку має право отримати учасник при виході (виключенні) з ТОВ (ТДВ); переведення на учасника прав та обов'язків покупця частки у статутному капіталі; визнання недійсними правочинів, втручання акції з чужого незаконного володіння і т. д.

Даний перелік способів захисту містить як загальні способи (наприклад визнання недійсними правочинів), так і спеціальні способи захисту (наприклад примусове виключення зі складу учасників, втручання акцій з незаконного володіння), які передбачені в окремих правових нормах та відображають специфіку корпоративних прав, що безумовно пов'язані з правом на частку, між тим мають різні об'єкти та реалізуються в різних правовідносинах.

На поділ способів захисту корпоративних прав на загальні та спеціальні, не розкриваючи особливостей такого поділу, робив акцент Стефанчук М. О. розглядаючи окремі питання здійснення і захисту суб'єктивних цивільних прав у корпоративних правовідносинах. Між тим, спеціальні способи захисту корпоративних прав є самостійною групою способів захисту, це матеріально-правові засоби виключно корпоративних прав, специфіка яких визначається належністю корпоративних прав учаснику (акціонеру) господарського товариства, обумовленістю часткою у статутному (складеному) капіталі, які реалізуються в корпоративних відносинах. При цьому, в залежності від виду порушеного корпоративного права залежить вибір оптимального способу захисту корпоративного права, що й пропонується віднести до критеріїв класифікації корпоративних способів захисту.

Таким чином, під способом захисту корпоративних прав слід розуміти матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспрюваних) корпоративних прав, які залежать від виду порушеного корпоративного права. У зв'язку з чим, пропонується способи захисту корпоративних прав класифікувати за наступними критеріями: — залежно від порушення корпоративних прав, що включають правомочність учасника (акціонера) на безпосередню участь у товаристві; — залежно від порушення корпоративних прав, що включають правомочність учасника (акціонера) на опосередковану участь у товаристві; — залежно від порушення корпоративних прав, що пов'язані з придбанням та відчуженням часток (акцій); — залежно від порушення корпоративних прав, що пов'язані з неправомірним припинення участі в товаристві. Поряд з цим, слід звернути увагу на потребу дослідження корпоративного контролю як способу захисту корпоративних прав, так як такі способи захисту як реституція, виндикація та визнання права не в змозі адекватно захистити корпоративні права власника акцій, які були втрачені ним за інших підстав ніж недійсний правочин.

Враховуючи, що на сьогодні відсутня єдина система корпоративних способів захисту, залишається не виявленою специфіка таких корпоративних способів захисту та їх класифікація, потреба у подальших наукових розробок корпоративних способів захисту стане одним із фундаментів для доктрини корпоративного права.

СИМОНЯН Ю. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ І БАЗ ДАНИХ

Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в умовах виникнення глобальної інформаційної інфраструктури привертають все більше уваги з боку працівників різних країн, тому що в різних країнах ключові поняття авторського права, такі як право на відтворення, публічне виконання, публічне сповіщення, публічний показ, розповсюдження, використання цитат, відтворення товару в особистих цілях, відтворення примірників твору для навчання, відтворення творів бібліотеками та архівами інтерпретуються по-різному, а для мережених технологій